

Spóznaće Boha přez Chrystusa

**Bóh, kotryž přikaza:
Swětło njech z čemnosće swěći,
je so rozswěcił w našich
wutrobach, zo by nam dał spóznać
swětło swojeje krasnosće
we wobliču Chrystusa.**

2. Kor 4,6

Čłowjek bjez wěry praji: Njeje žadyn Bóh. Woprawdźitosć wobsteji jenož z materije, kotraž ma swoje prirodne zakony. Wona prosće wobsteji – bjez zmysla a bjez zaměra. Tež čłowjek je jenož džěl tuteho materialneho swěta. Wón je žiwy bjez wěsteho přichoda a na kóncu tež bjez nadźije. Wěriwy čłowjek myslí jinak, přetož wě wo wjetšej woprawdźitosći a wo zmysle swogeho žiwjenja. Materija je jenož džěl swěta. Za njej chowa so Bože byće. Wšitke nabožiny maja tute dopóznaće zhromadnje.

Wostanje wšak wulke prašenje, kak móžu něšto wo tutym wjetšim Božim swěće zhonić. Tež w tutym prašenju maja wšitke wulke nabožiny zhromadnosće. Wone znaja wosebitych muži a wosebite žony, kotřiž a kotrež běchu njewšědny, nimorjadny zwisk z Bohom měli a zamóchu, druhich čłowjekow do Božeho swěta dowjesć. Budhizm znaje Buddhu, kiž je zbudženy a rozswětleny. Islam ma Mohammeda za wulkeho profeta a wjednika. Židowstwo pak slěduje słowam Móžasa a druhich profetow.

A my jako křesćenjo? Je jasne, zo ma Jezus wosebity wuznam za nas. Ale štó wón bě? Jenož zbudženy abo rozswětleny muž? Abo spóznamy w nim wulkeho profeta abo spirituelneho wjednika? Po wuznaću křesćanskeje wěry wšitke tute słowa njedosahaja. Nowy zakon spóznaće w Jezusu Chrystusu cyle jasnje Syna Boha – haj, w svojim wěrywuznaću wuznamy, zo je wón sam Bóh a knjez našeho žiwjenja.

Za Jezusowych wučomnikow běše to dołhi proces, prjedy hač běchu spóznali, zo je Jezus wjace hač jenož dobry wučer a jich mišter. Scenje po Mateju rozprawja

wo tym, zo dowjedže Jezus třoch svojich wučomnikow na wysoku horu. Tam dožiwichu něšto, štož přesahowaše wuske mjezy tuteho swěta. Japoštoł wo tym takle rozprawja:

„Jezus dowjedže Pětra a Jakuba a Jana, jeho bratra, na wysoku horu. A wón překrasni so před nimi, a jeho wobličo swěćeše so kaž slóncu; jeho drasta bu běta kaž swětlo. A hlej, jim so zjewištaj Móžes a Elija a řečeštaj z nim. [...] A pochłódkowa jich swětla mrócel. A hlej, hlós z mrócele džeše: ‚To je mój luby Syn, na kotrymž mam spodobanje; teho poslušajće.‘ Jako to wučomnicy slyšachu, padnychu na wobličo a stróžichu so jara. Jezus pak přistupiwiši k nim dótkny so jich a praji: ‚Stańće a njebojće so!‘ Hdyž pak swojej woči pozběhnychu, njewidžachu nikoho chiba Jezusa sameho.“

Za Pětra a teju tamneju wučomnikow wosta tute dožiwjenje něšto jónkrótneho.

Trjebachu hišće dołhi puć zhromadnje z Jezusom do Jerusalema a dyrjachu tež čezke hodžiny čieho pjatka dožiwic, zo bychy cytu hłubokosć Jezusoweje wosoby zapřijeli. Hakle jutry po jeho zrowastanjenju skónčnje spóznaču, zo bě podawk na horje za nich přenje pohladnjenje do wulkosće a rjanosće Božeho swěta bylo.

Za nas rěka to: W Jezusu Chrystusu njezetkawamy so jenož z wulkim mužom čłowjeskich stawiznow. Hdyž na njeho hladamy, widžimy w nim čwak Božeho swěta. Hdyž jeho přiwzamy, přijimamy woprawdźite žiwjenje. Hdyž jeho slědujemy, směmy kóždy džen znowa začuwać jeho bliskosć a jeho swětlo na svojim žiwjenjskim puću. Přez njeho mamy wulku nadźiju. Naš swět njeje prózdný a připadny. Za nas je to tak, kaž swjaty japoštoł Pawoł pisa: „We wobliču Chrystusa móžemy hižo džensa swětlo Božeje krasnosće spóznać.“

Christoph Rummel

Hora Tabor w Galileji, na kotrejž je so Jezus po tradiciji překrasnił. Na jeje wjeršku stejitej džensa Cyrkej překrasnjenja a cyrkej Eliasa.

Foto: Wikipedia

Sněženki a bibliski kraj

Lube džěci, kaž december a januar, tak słuša tež měsac februar do zymskeho počasa. Ale što je te wosebite na tutym počasu? Hdyž hladam nětko z woknom, tak widžu zmjerzk, nahe štomy, mało ptakow a wobswětlené wokna w domach. Wšako je zahe ćma.

Ale někak hišće něšto wažneho pobračuje! Je to sněh, són kóždého džěsća w zymje. Wulke běte sněženki, kotrež so pomaťku a ćicho z njebja saja a wokolinu pokryja. Wječor wupada sněh kaž magiska błyščata płachta. Ze sněhom móžeš kulkować abo sněhoweho muža twarić. A na nim móžeš sankować abo sněhako- wać. Jelizo maće lupu doma, tak wobhla-

dajće sej raz sněženki. Budžeće spóznać, zo je kóždá sněženka jónkrótna, kaž wotćišć porsta ćłowjeka.

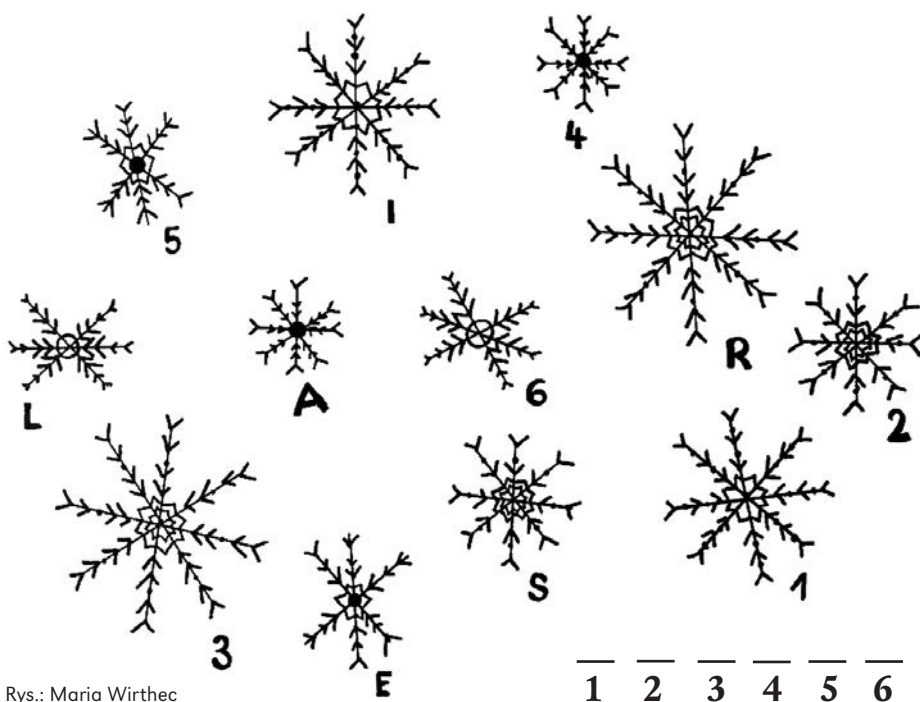
Samo tak snadna wěc kaž sněh chowa w sebi dosć njewočakowanych potajnstwow. Tajka je Boža stwórba: Tež maće a wšedne wěcy su jónkrótnje stworjene.

Sym wam maće hódančko sobu přinje- sła. Namakajće na so podobne poriki sně- ženkow z ličbami a pismikami. Rjadujće pismiki wot 1 do 6, potom wučitaće mjeno bibliskeho kraja.

Wjele wjesela při hódanju

přeje waša

Maria Wirtheč

Rys.: Maria Wirtheč

Ja wěrju, pomhaj mojej njewěrje!

(Mark 9,2; Hesło na lěto 2020)

Wahanje

ja wěrju
wěčnosť ženje kónca njezměje
wona na mnje čaka
snano
při tućeli hlódne woći jandželow
w čornej zmjerzkodrasće
štomy překi a podłu stonaja
we wěčnym lěsu
njewěrju

Měrana Cuścyna, 2020

Grafika Anje Pinieček na hesło lěta 2020

Znowawotkryće tafle

Njedźelu, 23. februara, w 9.30 hodź. swje- ćitaj wosadny farar Natho a lektor Leipner dwurěčne kemše w Gołkojcach. Kemšam we wosadnej žurli přizamknje so znowa- wotkryće wobnowjeneje pomjatneje tafle za něhdyšeho wosadneho fararja Karla Haußiga, wudawaćela delnjoserbskeje bi- blije lěta 1868, w cyrkwi. Po tym su wšitycy na zhromadny kofej prošení.

Maćična akademija

Składnostnje 200lětnje róčnicy založenja přernih serbskich misionkich towarstwow přednošuje dr. Lubina Malinkowa, stawi- znarka Budyskeho Serbskeho instituta, štwórtk, 27. februara, w 19.30 hodź. w Bu- dyskim hosćencu „Wjelbik“, Žitna 7, na te- mu „Lubosć k misionstwu je našemu na- rodej přinarodžena.“ 200 lět serbske mi- sionske towarstwa.“

Přednošk budže w serbskej rěči, zastup je darmotny. Wšitkich zajimcow wutrobnje přeprašuje

stawizniska sekcija Maćicy Serbskeje

Poswjećenje piščelow

Njedźelu Invokavit, 1. měrca, so na ke- mšach w 10.00 hodź. piščele Łazowskeje cyrkwy po dlěšim wobnowjenju znowa po- swjeća. Samsny dzeń w 15.00 hodź. wot- měje so w cyrkwi piščelowy koncert. Ła- zowske piščele firmy Ladegast-Rühlmann pochadžeja z lěta 1872 a buchu w minje- nych měsacach wot Budyskeje firmy Eule restawrowane. Na poswjećenske kemše a koncert wutrobnje přeprašuje

Łazowska wosadna rada

Dźělarnička Bjesadow

Sobotu, 7. měrca, w Bukecach w ewangelskej šuli (Šulska dróha 7)

14.00 hodź. powitanje a nutnosť
14.15 hodź. program
15.15 hodź. swaćina
16.00 hodź. předstajenje dźiwadoweje skupiny Bratrowstwa z ko- mediju „Namrěwstwa dla zawrjene“ na wosadnej žurli při farje

17.00 hodź. kónć

Na zarjadowanje, wosebje tež na dźiwa- dło, su wšitycy zajimcy zbliska a zdaleka wutrobnje přeprašeni, tež ći, kotřiž žanej Bjesadze njepřisłušeja. Wutrobnje přepra- šujetej

Bukečanska Bjesada a Serbske ewangelske towarstwo

Serbski bus

Lětuši Serbski bus pojedže njedźelu, 10. me- je, do Wróclawja, hdžež swjeća so trojo- rěčne ewangelske kemše. Přizamknjetej so wodženje po měsće a na domojjězbje wo- pyt Měroweje cyrkwy w Jaworje. Přizjewje- nja přijima Měrćin Wirth w Budyšinje pod tel. 0 35 91 / 60 53 71. **Handrij Wirth**

Měto Pernak w Berlinje k poslednjemu wotpočinkej přewodžany

Na Berlinskim pohřebnišću Lichterfelde rozžohnowachu so swójbni, přiwnuzni a přečeljo 9. januara wot zaslužbneho wučerja a horliwego Serba Měta Pernaka, kotryž bě 8. decembra w starobje 81 lět zemřel. Mjenz wjac hač sto přewodžerjemi bě na

połojca Serbow z Delnjeje a Hornjeje Łužicy a ze stolicy Berlina. Kašć pyšeše wjele kwěcelow a seklow w serbskich barbach a ze serbskimi napisami.

Chowanje wuhotowašej dwurěčne serbskej duchownaj na wuměnk. Helmut

Hupac z Prjawoza wukonješe liturgiske wobryady, Cyril Pjeh z Berlina měješe předowanje a přednje se wurězki z nekrologa, napisaneho wot dr. Madlenny Norberg. Swjatočnosť wobrubiješter Esther Budyšin na cellu a Juliana Barukojc jako spěwarka, kotraž zanjese mjenz druhim wot Měta Pernaka do delnjoserbsčiny přebasnjeny znaty spěw „Knězowy janžel“. Přewodžerjo spěwachu kěrlušy w swojej mačersčinje, při čimž serbski raz slyšomnje přewahowaše.

Po chowanju so synaj njebočičkeho, Juro a Roman, při kofeju w Dahlemskim hosćencu z wosobinskimi słowami wot swogeho nana rozžohnowaštaj, wuzběhujō jeho wulku lubosć k serbskej domiznje. Krótki film pokaza někotre podawki ze žiwjenja zemřeho, mjenz druhim jeho wuznamjenje z Mytom Čišinskeho a jeho wopyt jako starc na městnach džě-

čatstwa w Nowej Niwje. Skupinka spěwar-
kow a spěwarjow chóra Łužyca, mjenz nimi jedna w serbskej žarowanskej drasće, přednjese delnjoserbske spěwy. Přitomni Serbja zanjesechu swogemu krajanej k česći zhromadnje narodnu hymnu.

Mětej Pernakej maja so Serbja wjele džakować. Lubosć k ludžom, cyrkwi a narodej, kotruž je wón tak bohaće wusywał, bě přitomna tež na rozžohnowanju z nim, kotraž sta so ze serbskim swjedženjom w němskej stolicy. Njeh wotpočuje na delnjoserbski bratr w Božim měrje.

Trudla Malinkowa

Chowanje Měta Pernaka na pohřebnišću Berlin-Lichterfelde

Foto: Ludwig Sachsa

Bohata kwětkowa pycha při kašću

Foto: Hartmut Leipner

Serbski ekumeniski nyšpor w Budyšinje

Hižo někotre lěta přewjedže so na přenjeji njedželi lěta serbski ekumeniski nyšpor w Budyšinje. Lětuši wotmě so 5. januara w cyrkwi Našeje lubeje Knjenje. Tachantski farar Wito Sćapan a Serbski superintendent Jan Malink wosadnych witaštaj.

Stawizna wo třoch mudrych ze scěnja po Mateju bě tema předowanja fararja Sćapana. Mudri běchu poselstwo wo nowonarodzenym kralu w Betlehemje zhonili, chychu jeho počesćić a njesechu jemu dary: złoto jako znamjo krala, woruch jako znamjo bójskosće džěsca a myru jako znamjo wumóžerja swěta. Farar skedźbni na změny při Božim narodže we woltarnišću. Wóslikaj a wołej běchu džěći dalše zwěrjata přistajili. Stara hodowna stawizna docpěwa tež džěnsa hišće wutroby džěći a jich fantaziju wubudža. A hišće dalša změna hodowneje stawizny so jewješe: We woł-

tarnišću njeběchu jenož tři mudri, ale hišće dalši tři mužojo widzeć. Běchu to jich pomocnicy. Bjez pomocnikow njebychu mudri swoje pućowanje do Betlehema přewjesć móhli, bjez pomocnikow njeby hodowne poselstwo do džěnsnišeho ludži na swěće docpěwało. Farar Sćapan přilubi, zo budže w přichodže při Božim narodže mjenz figurami pomocnikow znajmjeńša tež jedna pomocnica.

Nyšpor wobrubije džěćacy chór Serbskeho gymnazija pod nawodom Judith Škodźineje. Zwjeselace spěwanje džěći mytowachu wosadni na kóncu ze sylnym přikleškom. Wěsće bě mjenz připostucharjemi wjele staršich spěwarkow a spěwarjow, tak zo bě nyšpor jara derje wopytany. Bohužel wšak bě na njón jenož jara mało ewangelskich Serbow přišo.

Měrcin Wirth

Z předsydstwa SET

Póndželu, 20. januara, wuradžowaše předsydstwo Serbskeho ewangelskeho towarstwa w Serbskim domje w Budyšinje. Na posedženju wobjednowachu so přichodne zarjadowanja. Tak wotměje so dnja 7. měrca džěłarnička serbskich ewangelskich Bjesadow w Bukecach. Při tym je tež planowany wustup džiwadłoweje skupiny Bratrowstwa z Kulowa.

Dale zaběraše so předsydstwo z aktualnymi reformami wosadnych strukturow w sakskej krajnej cyrkwi. Při tutech měto so na přislušnosť wosadow k serbskemu sydłenskemu rumej džiwac. Plany, wosadže Hodžij a Biskopicy zjednoćić, so kritisce wobhlada. Dokelž ma tu Serbski wosadny zwjazk w Serbskim cyrkwiniskim zakonju zapisane jasne kompetency, měł tutón gremij naležnosť dale wobjednać a swoje stejisćo wudžětać. **Měrcin Wirth**

Zabawne powědki dokoławokoło Kaponicy

Nowa dwurěčna čitanka Marka Grojlicha

Kónc lońšeho léca je w Ludowym nakładnistwje Domowina wušta třeca dwurěčna čitanka Marka Grojlicha. Přenja wěnowaše so kónčinje wokoło Bukec, druha Malešanskim stronam a třeca nětko wjeskam dokoławokoło Kaponicy. W srjedźišću knihi steja wosady Minakał, Łupoji, Njeswaćidło a Rakecy ze swojimi zafarowanymi wsami. Kaž w dotalnymaj knihomaj tuteje serije chce Marko Grojlich Serbam a Němcam stawizny wuzwoleneho regiona na zabawne wašnje zblížić. Za to je wubrał wurězki ze Serbskich Nowin z lět 1843 hač do 1937. Dale je někotre wujimki ze serbskich protykwow a knihow wupytał, kaž powěsće abo dopomnjenki Bjarnata Krawca a wobkedźbowanja přirody Jana Lajnerta.

Teksty su spočatnje po wosadach rjadowane, potom pak pod wšelakimi tematiskimi blokami zestajene. Tak zhoniš pod nadpismom „Wo kuztarjach a mudrych žonach“ wo hojerjach a zaprajerkach abo móžeš so w kapitlu „Wulka a mačka politika“ wo towaršnostnych podawkach informować. Wupřestrěte lěsy a njeličomne haty, kiž su charakteristiske za kónčinu mjez Njeswaćidłom a Minakałom, wězo tež w knize městno namakaja, a to w kapitlach kaž „Ach, moja hola, ty zelena“, „Wětrniki a młyny“ abo „Wo karpach, rakach a rybakach“.

Dokelž sym z džěcatstwa z kónčinu wokoło Kaponicy zwjazana a nětkle sama w Rakecach bydłu, mam swoje wosebite wjeselo, so ze znatymi swojbnymi mjena- mi zetkać, wo znatych městnosćach čitać abo na powědki storčić, kiž su hač do džzensnišeho we wsach žiwe. Hišće zajimawšo pak je, sej tójšto noweho wo wjeskach wokoło Kaponicy a jeje wobydlerjach wotkryć. Tute wjeselo nad zetkanjom ze starym a wotkryćom noweho (w staroznam- tym) přeju mnohim čitarjam!

Knih je přezcytnje dwurěčna, na lěwej stronje je serbski tekst a na prawej paralelnje k temu němski tekst wotčišćany. Tuta dwurěčnosť ma tež za serbskeho čitarja lěpšinu. Tak sym so spěšnje dowědźała što je kiwici (Kibitz) abo łysak (Blesshuhn) a što su stonki (hrib Grünling). Zaso jónu wobžaruju, kak chuda moja džzensniša serbsčina je a wobdźiwam hłuboku zwjazanosć serbskeje řeče z přirodu.

Wubrane teksty špiheluja pisanosć tehdyšich nowin, a tak namakaš w knize nowinske noticy, anonsy, krótkte nastawki, porědko tež powědki abo reportaže. Teksty su husto krótkte a wopřijeja jeno mało linkow, někotre dlěše rozprawy wopřijeja dvě do tři strony. W najlěpšim padže wabja krótkte wotrězki němskeho čitarja tola raz do serbskeho teksta pohladać a so w serbskim čitanju pospytać. Hdys a hdys

Awtor Marko Grojlich a lektor Pětr Thiemann na knižnej premjerje loni w oktobru w Rakecach

Foto: Günter Holder

je serbski tekst jako faksimile wotčišćany a z tym trochu stawizniskeje atmosfery do knihi přinjese. Jenozrědko Grojlich swoje wupytane teksty komentuje – a hdyž, potom ze šibałym slowčkom, kaž so za rozhłosownika słuša.

Tola z městnami bych sej někotre wobjednanu temu zarjadowace linki prała. Bych chcyła wědžeć, hač je wěsty fenomen typiski serbski, lužiski abo powšitkowneho razu, abo bych chcyła druhu stronu słyšeć. Tak je Grojlich mjez druhim někotre teksty wokoło w serbskich stawiznach rady wospjetowaneho motiwa, zo su knježkojo zakazali poddanym w lěsu drjewo hromadzić, hriby pytać a jahodki šćipać, wubrať. Cyle hinaši wid na tutón zjaw rysuje w Grojlichowej knize wospjet mjenowany Njeswačanski knježk Arnold Freiherr von Vietinghoff-Riesch w swojej knize „Der Oberlausitzer Wald“. Tam pisa wo tym, kak wjesnjenje z njerozumnym wobchadženjom lěsy niča, njezapřijejo, zo je lěs dołhodobne předewzaće.

Štož płaći za jednotliwe wurězki, płaći z mojeho wida tež za cyłu knihu. Tak bych sej w zawodnym teksće hłubše rozestajenje z wosebitymi časowymi wobstejnosćami a zarjadowanje wopisanych zjawow a temow do wjetšeho zwiska prała. Wšako wopřija knih nimale sto lět a w nich hoberske hospodarske přeměnjenja a znajmjeńša štyri wšelake politiske systemy, w kotrychž so wuměnjenja towaršnostneho a narodneho žiwjenja zdžěla chětro rozeznawachu a wjesne kaž serbske žiwjenje wobwliwowachu. Runje hladajo na to, zo přerězny (němski) čitar wo załoženju Serbskich burskich towarstwow, Serbskeje banki abo Sokofskim hibanju mało wě, by derje bylo, tute towaršnostne fenomeny w někotrych sadach charakterizować abo je na kóncu knihi w glosaru wujasnić. A wěsće tež njeby škodźało (mlódsim) čitarjam dohlad do wjesneje struktury

podać a na přikład rozdžěl mjez žiwnosćerjom, zahrodnikom a chěžkarjom rozjasnić. Dale by so dyrbjał w zawodnym teksće wuběr zórłow tematizować. Zo je Grojlich swój material přewažnje ze Serbskich Nowin wupytał, postaji wězo tež stawizniski wobraz, kiž so w knize prezentuje. Byli pak awtor tež wujimki z nabožnych abo kulturnych časopisow a knihow přiwzať, by wobraz regiona hinaši byť. Tole by so dyrbjało naspomnić, zwjazane z krótkim předstajenjom tehdyšeho serbskeho nowinarstwa a prašenjom, što je so nimo Serbskich Nowin hišće čišćało a čitało. A dokelž je knih wo wjeskach wokoło Kaponicy hižo třeca w swojim rjedže, by mje tež zajimowało, hač jewja so tu druhe temy a prašenja hač w předchadźacymaj knihomaj. Je rozdžěl zwěsćić mjez kónčinu pod Čornobohom a Malešanskim regionom nastupajo rozprawnistwo, staw Serbstwa abo towaršnostne žiwjenje?

Wuzběhnyć chcyła starosćiwu wuhotowanje knihi wot Iris Brankačkoweje. Džak wuwazenemu stajenju je knih přewidna a so lohce čita, štož runje pola dwurěčnych knihow w paralelnym čišću samozrozumliwje njeje. Hižo wonkowne wuhotowanje wabi do čitanja: Wobalka budźi dopomnjenki na nazymske pućowanja po haćenjach a žiwe smuhi seršćowca pokazaja na čite žiwjenje w serbskej holi, kiž smě sej čitar wotkryć.

Knih „A srjedža Kaponica“ je čitanka w najlěpšim zmysle słowa: Wotkryje čitarjeje po kuskach to njeznate w znatym a wabi do dalšeho čitanja a rozestajena. Grojlichowa knih njeje a njecha być systematiska analiza wuwica regiona wokoło Kaponicy, ale pokaza na bohatosć kónčiny, hladajo na jeje přirodu, dwurěčnosť a stawizny. Sej tutu bohatosć znowa wotkrywać a wuwědomić, je za němskeho kaž serbskeho čitarja zajimawe a powabne!

Lubina Malinkowa

A srjedža Kaponica – Mittendrin der Hahneberg. Historiske powěsće a stawiznički z wokolnych wosadow. Wudať a z hornoserbsčiny přeložiť Marko Grojlich, 400 s., faksimile, kruta wjazba, ISBN 978-3-7420-2486-2, 19,90 €

Ławrjencowy wěnc Korle Awgusta Kocora z lěta 1846

Zajimawa namakanka w Hodźijskim farskim archiwje

Na loišu hłownu zhrmadźiznu Serbskeho ewangelskeho towarstwa reformaciski džen w Hodźiju bě wosadny farar Christoph Rummel serbsku žadnostku z Hodźijskeho farskeho archiwa sobu přinjesł. Jedna so wo wobraz, kiž bě něhdy na scěnje wisat, džensa pak je bjez ramika. Na štyrjorózkatu platu z papjerca, kiž je počehnjena z wosobnej bělej, na damast podobnej papjeru, je nalěpjeny ławrjencowy wěnc. Lisćo je brune zeschnyte, zwjazowace nitki mjez łopjenami pak su zelene, z čehož hodźi so scěhować, zo bě tež wěnc něhdy zeleny był. Do štyrjoch rózkw platy su načišćane zložane hudźbne symbole: dvě notowej lince a dvě lyrje. Přidatnje steja w delnim prawym rózku ličby „7/8 46.“ Wosrjedź wěncja je, wobdata wot pozložaneho módro-čerwjeno-běleho ramika, w złotych pismikach načišćana štučka:

Kaž tón wěnc, kiž w Serbow mjenje
Serbska ruka poskići,
Tak njech młódnje so a rjenje
Mjeno „Kocor“ zeleni.

Hudźbne symbole, serbske wěnowanje a mjeno „Kocor“ w štučce na to pokazaja, zo je ławrjencowy wěnc dar džakownych Serbow swojemu hudźbnikej Korli Awgustej Kocorej. Hdy pak su jeho takle počesćili a čehodla? Kluč k wotmołwje namaka so w podatych ličbach „7/8 46.“

Na tutym dnju, pjatk, 7. awgusta 1846, wotmě so na žurli Budyskeho hosćenca „K třóm lipam“ druhi serbski spěwanski swjedžen. Žurla bě z wjac hač 400 připoslucharjemi přepjelnjena. Dirigent bě Korla Awgust Kocor – tehdy 23 lět młody a wučer w Stróži pola Hućiny. Wjac hač sto wučerjow a někotre młode holcy – zwjetša farske abo wučerske džowki – spěwachu w chórje, tři z nich wustupichu jako solistki. Wulki džěl dwuapothodžinskeho programa wobsteješe z twórbow Zejlerja a Kocora.

Na hosćinje, kiž so koncertej přizamkny, wustupichu wjacori řečnicy. Mjez druhim jimaše so tež Ernst Bohuwěr Jakub, farar Budyskeje Michałskeje wosady, słowa. Wón wuzběhny Kocorowu wulku prócu a woporliwosć při přihotach swjedženja a přednjese – kaž w nowinskej rozprawje rěka – „někotre přisprawne hrónčka“, mjez druhim:

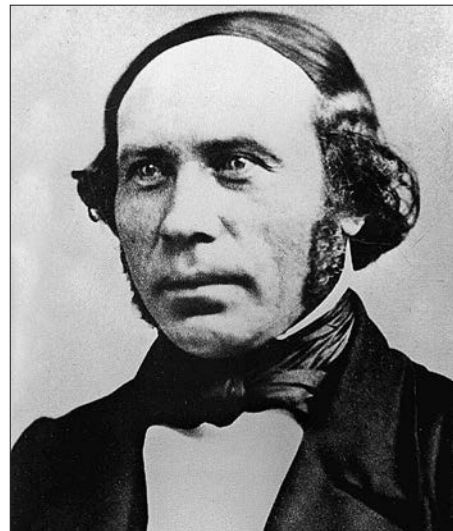
Kaž tón wěnc, kiž w Serbow mjeni
Serska ruka poskići,
Waše mjeno njech so rjenje,
Njech so młódnje zeleni.

Při přednjeseju tuteje štučki staji Lydija Jakubec, 15lětna džowka fararja, kiž bě na koncerće tež jako solistka wustupiła, Kocorej ławrjencowy wěnc na hłowu, na čož farar Jakub „našemu česćenemu přerjenu hudźbnemu mištrej Sławu wunjese“.

Přednjese „přisprawne hrónčka“ bě bjezdweļa jich přednošowar, farar Jakub, sam zbasnił. Wšako je znate, zo je wón tež serbske kěrlušje pisał abo je z němčiny přeložował. Po swjedženju dachu ławrjencowy wěnc jako dopomnjenku zaramikować a do jeho srjedźizny zložka změnjenu wěnowansku štučku wotčišćeć.

W pozdžišich lětach je Kocor hišće wjele a wjetšich ławrjencowych wěncow dóstał, kiž sej wšitke swěru chowaše. Tak wědžeše so hišće 1974 jeho prawnučka z powědanja swojeje maćerje dopomnić, zo běchu tute wěncy zhrmadnje w jednej stwi w jeho bydlenju na Ketličanskej šuli zaměstnjene: „Im Zimmer nebenan, der sogenannten gelben Stube, der Kirschbaummöbel wegen – standen die wagenrädergroßen Lorbeerkränze mit den langen Schleifen, die K. nach Konzerten erhalten hatte – zur Bewunderung für die Kinder.“

Kak pak je so zaramikowany ławrjencowy wěnc z druheho serbskeho spěwanskeho swjedženja z Ketlic, hdžež bě Korla Awgust Kocor hač do swojeje smjerće žiwy, do farskeho archiwa w Hodźiju dóstał? Zwisk z Hodźijom je přez to daty, zo bě Kocorowy syn Gustaw Adolf Kocor wot lěta 1878 wučer na tudyšej šuli. Naposledk bě jako cyrkwinski wučer a kantor šulski nawoda w Hodźiju. Je tuž prawdžepodobne, zo je syn po nanowej smjerći w lěće 1904 wažne dopomnjenki nana z Ketlic k sebi do Hodźija wzał. Hižo mało lět pozdžišo pak tež syn 1908 w starobje 51 lět zemrě. 1911 zemrě tež jeho mandželska Marja Kocorowa rodź. Mrózec.

Korla Awgust Kocor (1822–1904) Repro.: SKA

Móhli sej předstajić, zo přendže ławrjencowy wěnc něhdže w tutych lětach z wobsydstwa Kocorec swójby do archiwa Hodźijskeje wosady. Tehdyši wosadny farar Jan Křižan, znaty jako serbski prócowar, awtor a redaktor kaž tež dołholětny předsyda Maćicy Serbskeje, by sej tajku wosebitu dopomnjenku na najslawnišeho hudźbnika Serbow wěsće wažil a jej trajny schow w archiwje na Hodźijskej farje skičil.

Ławrjencowy wěnc Korle Awgusta Kocora ze zbasnjenej štučki Ernsta Bohuwěra Jakuba je serbska drohoćinka, kotraž nas dopomina na čas narodneho wozroźženja a tehdyše njesebične skutkowanje našich wótčincow. **Trudla Malinkowa**

Mjeztym 174 lět stary ławrjencowy wěnc Korle Awgusta Kocora z archiwa Hodźijskeje wosady

Foto: Jan Malink

Swěca nad rowami

Jako džěci so bojachmy, nawječor přez kěrchow před Njeswačanskej faru hič. Rowy běchu wot dróhi sem snadnje wobswětleny. Bě ćicho, za nas strašnje ćicho. Džensa wěm sej tutu ćišinu česćić.

Pozdžišo w Klukšu bě situacija podobna. Mnozy so nawječor puča přez kěrchow bojachu. Čehodla? Pochowani tola w měrje pod zemju ležachu.

Před nimale 40 lětami přeprašachmy sej prawidlownje Lipsčansku džiwadłowu skupinu „Leipziger Spielgemeinde“ do Klukšanskeje cyrkwy. Nawječor bus wosadnych samo z Lěskeje a Jatřobja přiwjeze. Na puču do cyrkwy bě nuznje swěca trěbna, wšako běchu předstajenja wječor. Trjebachmy lampy. Zwotkel pak je brać?

Zwěrich sej, tute w Njeswačidle w Faltingec/Sachsec kowarni sam kować. Hižo jako džěci smědzachmy sej tam pod dohledom knjeza Strympy z Psowjow to a tamne ze železa sami zhotowić. Nětko pak dyrbjachu lampy nastać, kiž so po formje na pohrjebnišćo hodžachu. Městnosć, wulkosć a proporcije dyrbjach sej do toho pře-

myslić. To njebě za mnje lochki nadawk, běch tola lajk. Skónčnje sej železa přirězach. Stejach w kowarni před wuhenjom a kedźbowach, zo so železa njespala. Z hamorom a klěščemi při kowadle mějach so želacemu železu swoje mysle nanuzować. Naposledk dyrbjach wšitko hišće elektrisce „zlěpic“. Wostach přeco znowa z elektrodu wisajo, dokelž běch z nej přebliško k železej přišoť. Skónčnje bě džěło dokonjane.

Mjez tym hižo na połsta lět wisa w Klukšu při kěrchowskich wrotach k bywšej Šusterec korčmje lampa (hlej wobraz) a wosrjedź kěrchowa steji dalša, wjetša. Puče k cyrkwi su nětko wobswětleny a swěca tež na narowne kamjenje pada, kiž w miłym swětle widžec su – křiže na kamjenjach, znamjena žiweho Chrystusa.

Zo so w poslednich lětach tež w Klukšu swěćki po katolskim wašnju na rowy stajaja, njech je znamjo za to, zo so na zemrětych nadžijepoňje spomina a zo na Bože „wěčne swětło“ čakamy.

Pawoł Wirth

Wot wosadneho fararja Pawoła Wirtha skowana lampa při zachodźe na Klukšanski kěrchow

Foto: Pawoł Wirth

Z drjewa za klimu přichoda

Z džěcatstwa sem lubuju drjewo. Wokoło Njeswačidla je wjele rjaneho lěsa. Ze zemjanskeho časa so wón wosebjje hladaše. Měšany lěs Njeswačidla bě sławny po cyłej Němskej, dokelž bě pospyt, monokulturu wotstronić a lěs skrućić.

Njedželu popoždnu smy, je-li bě móžno, ze staršimaj do Koslowskich chójnow abo na Kaponicu šli abo jěli, zo bychmy hriby

pytali. Běchu tam tehdom jara młode chójny, dokelž bě hola přez wójnu a wohenje přeco zaso počerpiła. Koslowski lěs pak bě zdžěla měšany.

Do drjewa so hakle pozdžišo „zalubowach“, jako wón čerstwje rězaneho drjewa rězaka na delnim kóncu Njeswačidla čuchach. Tam na rězaku pola Heitzec běchmy husto a přihladowachmy, kak sylne lě-

sycy štomy na hrjady a deski – tež za nowonatwar cyrkwy – rězachu. Husto piły do granatowych třěskow załožichu a dyrbjachu so wuměnic, třěski pak ze sekeru ze štomu wurubać.

Wo tym zo štomy wuhlikowy dioksid z powětra zwjazuju a tehodla jara wažne za klima su, tehdom njewědzach. Džensa wjace wo tym wěmy. Naša drjewjana kładžita chěža w Zweibrückenje njeje jenož „strowa“, ale tež ekologiska. Zo su we Łužicy w zaštosći chěže z drjewa, hlíny a scíny z hatow twarili, je so tehdom tež z nuzy stało, ale bě z džensnišeho wida tež za klimu spomožne.

Rjanosć drjewa mnozy začuwaja. Ludžo hladaja rady na naš dom abo na móčne štomy a wjesela so nad rjanymi deskami abo hrjadami. Ja majkam přeco zaso „mjezwoča hrjadow“ našeho domu, kiž sym sam točil. Wjele zajimaweho při tym widžiš. Njejsu to jenož lětne kruhi, kiž wo starobje a rósće štomu swědča, ale su tež rozrězane suki, kiž mje k sonjenju pohnuwaja.

Jara rady w našim drjewjanym domje bydlimy. Hosćo so w nim kaž doma čuja a dlěje sedžo wostanu, hač to poprawom chcychu: rjane struktury drjewa, spodobna akustika, přijomna čoptota a klima, wotměnjace so formy.

Drjewo nas zahori – nic jenož z ekologiskich aspektow. Bychmy sej zaso drjewjany dom natwarili. Je „žiwý“ a „dycha“ a zwjazuje nas z přírodou. Je nam domizna.

Pawoł Wirth

Drjewjany dom awtora w Zweibrückenje

Foto: Pawoł Wirth

Nosačanska fara do priwatnych rukow předata

Idylisce na kromje wsy ležace Nosačanske farske kubło je wosada njedawno do priwatnych rukow předata. Wuznamni serbscy fararjo kaž Michał Domaška (1820–1897) a Korla Wyrgač (1883–1956) su tu žiwi byli a za wosadu a Serbstwo skutkowali. Wjac hač štyri lětdžesatki bě tu Michał Domaška serbske kěrlušy pěsnič, je do časopisow podawał a do woblubowanych zběrkow zestajał. Něšto lět wobstarše na tudyšej farje tež redakciju časopisa Misionski Posoł. Za čas fararja Wyrgača bě tu cyłych dwaceći lět, wot 1917 hač do zakaza 1937, redakcija Pomhaj Bóh zaměstnjena. Pozdžiši Bukečanski farar Gerat Lazar je pola njeho serbsce nawuknył a sej w farskej džowce Hance Wyrgačec swoju njewjestu namakał. Hač do swojeje smjerće 1956 Korla Wyrgač tu bydleşe a skutkowaše, prócujo so tež wo zdžerženje serbskosće swojeje wosady na mjezy narańšich Serbow. Wón bě posledni serbski farar w Nosačicach a ma při tamnišej cyrkwi swój posledni wotpočink. Jako

Nosačanske farske kubło w nowemburu 2019

Foto: Trudla Malinkowa

posledni je na Nosačanskej farje, natwarjenej po wulkim wohenju lěta 1813, Ketličanski farar Harald Raabe ze swojej swójbu bydlił, kotryž je so před něšto lětami ja-

ko farar do Drježdžan přesydlil. Mała Nosačanska wosada je hižo lětdžesatki ze susodneje Ketličanskej zwjazana, z kotrejež bě něhdy wušta. **Trudla Malinkowa**

Wo surowych wohenjach w Awstralskej

Tydženje dołho słyšachmy w powěsčach wo wulkich wohenjach, kiž w minjenych tydženjach we wjacorych kónčinach Awstralskeje zachadzachu. Knjz Lyall Kupke, kotryž bydlí w stolicy stata South Australia Adelaide, jako wočiswědk wo tutej katastrofje rozprawja. Awtor je předsyda serbskeho towarstwa Wend/Sorb Society of South Australia, čestnohamtski sobudželačec cyrkwinskeho archiwa Lutheran Archives a sekretar lutherskeje wosady w Adelaide.

Mamy tuchwilu jara surowe časy w Awstralskej z hoberskimi lěsnymi wohenjami. Do hód mějachmy štyri dny z najwyšimi temperaturami nad 40°C. W samsnym času dujachu sylne horce wětry ze sewjera. Hdyž něhdže woheń wudyri, bě pod tutymi wuměnjenjemi njemóžno, płomjenja zhašeć. Někotre wohenje wuchadzachu wot hałuzow, kiž běchu na milinowody padnyli a při tym škřě zawinowali. Druhe wohenje nastachu přez błyski, kiž běchu něhdže zadyrili.

Njedaloko wot nas započo so palić w horinach Adelaide Hills a wětr čěrješe woheń dale w směrje na stare němske sydliščo Lobethal. Městačko bě wot wohenja wobdate, ale wohnjowi wobornicy móžachu temu zadžewać, zo so domy w měsće wotpalichu. W twarožkarni na kromje města so 47 tonow twarožka přez kur a njedosahace chlódženje skazy a we wokolnych wjesnych kónčinach so wjele domow znič. Jako so wjedro trochu wochlódži, přindže-

chu wětry z juhowuchodneho směra a tak so tež wohenje do hinašeho směra wobročichu a so dale palachu. W tamnišich kónčinach so wjele winicow wotpali. Po něhdže šěsć dnjach poradzi so wohenje pod kontrolu dóstać a je skónčnje zhašeć.

W staće South Australia mějachmy žałosťny woheń na kupje Kangaroo Island – a hišće nětko so tam pali. Něhdže poľojca kupy je so wotpaliła a z njej wjetši džěl Narodneho parka na zapadnym kóncu, kotryž wobsteješe z přirodneje kerčiny. Ale tež někotre w bliskosci ležace statoki so zničichu a wjele skotu a zwěriny zahiny. Je to žałosťnje za ludzi, kiž su wšitko zhubili.

Najhórše wohenje maja na wuchodže statow Victoria a New South Wales, hdžež

so wulke płoniny přirodneje kerčiny a domoródných lěsow pala. Z lětađłow mjetaja wodu do płomjenjow, zo bychu města a domy wuchowali, ale wjele, wjele je so hižo zničilo. Je přečezko, tute wohenje w horach hašeć. Tam budže so dale palić, doniž skónčnje sylny dešč njepřindže. Nadžijamy so, zo tón bórže přindže, hewak změjemy wohenje hišće wjele tydženjow.

W Awstralskej je so dotal na 2 000 domow wotpaliło. 28 ludži je zemřelo, tře z nich w South Australia. Bohužel móžemy w januaru, februaru a samo hišće w měrcu dale z horcym wjedrom ličić.

Adelaide, 14. januara 2020

Lyall Kupke
z jendželšćiny T.M.

Bój přećiwu lěsnemu wohenju w Awstralskej

Foto: priwatne

Powěsće

Nowej tafli na bywšim Smolerjec domje na Židowje Foto: Trudla Malinkowa

Budyšin. Sobotu do štwórteho adwenta, 21. decembra 2019, připrawichu na Stawizniskej šćežce na Židowje přenjeje informaciskej tafli w serbskej rěči. Připrawjenej stej na domje, w kotrymž bě wótčinc Jan Arnošt Smoler bydlil a so jeho syn Marko Smoler narodził, kaž tež při bywšej šuli, w kotrejž bě Jan Radyserb-Wjela wučeril a bydlil. Wo wuhotowanje Stawizniskej šćežki na Židowje stara so wosebita projektowa skupina wokoło Denise Hierl z Hamorskeho mlyna. Inicijatiwa za serbskej tafli bě wušła wot Cordule Rudolfoweje, na Židowje bydlačeje Serbowki.

Bart. Nowej zwonaj za Bartsku cyrkej, kiž běštej so loni 13. oktobra swjatočnje poswjećiloj, njeještej hišće zaklinčaloj. Planowane bě, zo hromadze z historiskimaj zwonomaj k 200lětnemu jubilej Bartskeje cyrkwy 3. nowembra 2019 přeni raz swój nadawk wukonjetej. Termin pak njehodžeše so dodžerjeć, dakež bě zamołwity monter zwonow njenadžicy schorjel. Stejo na wěži Bartskeje cyrkwy čakaja nětko wšitke štyri zwony na dokónčenje twarskich džělow a swoje přenje zhrmadne zasadženje.

Hrodzišćo. Wot lětušeho 1. januara je so wulkowosada Hrodzišćo hišće wo dotalnej wosadze Bukeycy a Malešecy rozšěrila. Do njeje slušaja nětko wosady Bart, Budyšink, Bukeycy, Hrodzišćo, Hučina, Kotecy, Malešecy, Poršicy a Wóspork. Je to bjezmała wšón wuchodny Budyski kraj abo – kaž so něhdy tež praješe – kónčiny

narańšeho serbstwa. Jako duchowni skutkuja we wulkowosadze mandželskej Maria a Michael Ramsch w Poršicach a Thomas Haenchen w Bukeycach. Poł farskeho městna w Malešecach ma so hišće wobsadzić. Zarjadnistwo je zaměstnjene na farje w Barće.

Budyšin. Cyrkwinski wobwod Budyšin-Kamjenc je w januaru dohromady 4 400 napjelnjenych módrych nachribjetnikow do Tansanjej wotpósłał. Kaž hižo w zašlych lětach su wone postajene za šulskich nowačkow w partnerskim wokrjesu Meru. 30 wosadow kaž tež pěstowanje a šule su so na akciji w lońšim adwentnym času wobdžělili. Nachribjetnikowu akciju mjeztym hižo 15. króc w Budyskim cyrkwiniskim wobwodze přewjedžechu.

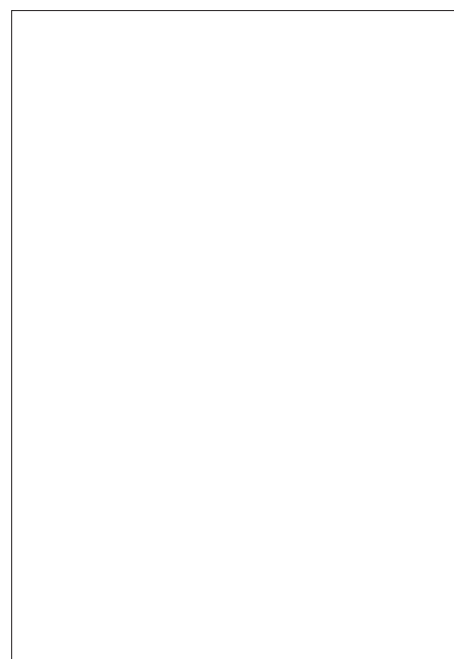
Drježdźany. Za naslědnistwo Carstena Rentzinga jako sakskeho biskopa staja so tři kandidaća k wólbam. Su to Andreas Beuchel (56), superintendent w Mišnju, Tobias Bilz (55), wyši krajnocyrkwiniski rada z Drježdźan, a Ulrike Weyer (46), superintendentka w Plauenje w Vogtlandze. Z nich budže 27. sakska krajna synoda na wurjadnym posedženju, kiž so mjez 28. februara a 1. měrcem w Drježdźanach wotměje, nowu biskopku abo noweho biskopa krajnjeje cyrkwy wuzwolić. Nowowólbny su trěbne, dakež bě biskop dr. Rentzing w oktobru lońšeho lěta swoje zastojnstwo zložil.

Dary

W decembru je so darilo za Serbske ewangelske towarstwo 200 eurow a 100 eurow a za Pomhaj Bóh 70 eurow, 54 eurow, 50 eurow, dwójce 42 eurow, 20 eurow, 17 eurow a 12 eurow. Bóh žohnuj dary a darićelow.

Spominamy

Před 125 lětami, 21. februara 1895, zemřě w Hodžiju **Mila Imišowa**. Rodžena 1827 jako džowka serbskeje swójby Michałskeje wosady na měščanskim kuble pola Přišec, so wona w młodych lětach za čas narodneho wozroždjenja hromadze ze swojim bratrom Křesćanom Bohuwěrom Pfulom za serbstwo zahori. Bratr zapřimny aktiwne do narodnych prócowanjow, sotra jeho podpěrowaše. W zjawnosći wustupowaše jako solistka na serbskich spěwanskich swjedženjach a jako awtorka basnjow. Za šikwanu a nadarjenu „serbsku wótčinku“ so tehdy cyły rjad serbskich młodźencow horješe kaž redaktor Jan Arnošt Smoler a kandidataj teologije Michał Domaška a Jaroměr Hendrich Imiš. Mila Pfulowc rozsudži so za poslednišeho a so 1851 z wulkim serbskim kwasom na njeho wuda. Z mandželskim džěše jako knjeni fararka najprjedy do Wóslinka a wottam 1859 do Hodžija. Woćahny dweju synow: Jana, kotryž wupućowa do Ameriki, a Marćina, kotryž skutkowaše jako jurist pola železnicy w Kamjenicy, Lipsku a Drježdźanach. Studenća teologije, kiž

přebywachu kóždy lěto něšto tydzenjow w předarskim seminarje na Hodžijskej farje, ju jeje maćerskeho wašnja dla lubowachu. Swojemu mandželskemu, kiž bě znaty jako „serbski bamž“, bě runohódna žona, česćena jako „maćerka Serbow“ a „jandžel pěstoń našeho luda“. W Spěwarskich stej dwaj kěrlušaj (č. 30 a 233) a jedyn přeložk (č. 17) z jeje pjera. T.M.

Přeprašujemy

W februaru wysyla so ewangelske *Nabožne słowo* k dnjej w serbskim rozhłosu.

- 02.02. poslednja po Třoch kralach**
10.00 kemše w Budyšinje w Michałskej cyrkwi (sup. Malink)
12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (farar Rummel)
- 12.02. srjeda**
19.00 Bjesada w Rakecach w farskej bróžni
- 16.02. Sexagesima**
12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (fararka Malinkowa)
- 23.02. Estomihi**
09.30 dwójorěčna namša w Gołkojcach (predikant Leipner, farar Natho)
- 01.03. Invokavit**
10.00 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michałskej cyrkwi (sup. Malink)
10.00 dwójorěčna namša w Bórkowach (predikant Leipner, farar Heimann)
12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (sup. Malink)
- 07.03. sobota**
14.00 džěłanička serbskich Bjesadow w Bukeycach
16.00 džiwadlowe předstajenje Kulowskeho Bratrowstwa na wosadnej žurli w Bukeycach

Pomhaj Bóh
časopis ewangelskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawaćelej: Serbski wosadny zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen
Zamołwita redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591 600711, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)

Čiśc: Lessingowa čišćernja, Kamjenc
Vertriebskennzeichen: 2 B 13145 E

Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625
Abonement a dary: Serbske ewangelske towarstwo, Kreissparkasse Bautzen
IBAN: DE03 8555 0000 1000 0831 67
BIC: SOLADES1BAT

Pomhaj Bóh wuchadza měsacnje. Spěchuje so wot Załožby za serbski lud, kotraž dóstawa lětnje přiražki Zwjazka, Swobodneho stata Sakskeje a Kraja Braniborskeje.
Lětny abonement plaći 8 eurow.